

Bokros Lajos-Bauer Tamás-Csillag István-Mihályi Péter

Élet és irodalom 2006. május 20.

Utolsó esély

Magyarország gazdaságát 2006 tavaszán sem a csoda, sem a csőd nem jellemzi. Gazdaságunk évi négy százalék körüli növekedése jóval alacsonyabb, mint Lengyelországot kivéve bármelyik más, az Európai Unióhoz két éve csatlakozott volt szocialista országé. Ez a növekedés nem kiugró a világ egészéhez mérten sem, részesedésünk a világ gazdasági teljesítményében sajnos inkább zsugorodik. Ez nem nevezhető csodálatosnak. Ugyanakkor az igen lassan növekedő Európai Unióhoz, különösen pedig az euróövezet merev és szinte stagnáló magországhoz (Olaszország, Franciaország és Németország) viszonyítva nálunk sokkal gyorsabb a növekedés, érdemi a felzárkózás, semmiképpen nincs szó tehát csődről, ami feltétlenül hanyatlással, a hazai gazdasági teljesítmény visszaesésével járna együtt. Miről van akkor valójában szó?

A pannon kiscica

Hazánk ma nem pannon puma, hanem egy messze a lehetőségei alatt teljesítő, szétszakadó szerkezetű gazdasággal és társadalommal bír, túlsúlyos, pazarló és egyre kevésbé hatékony állammal küszködő, zömmel jövőfelé szemléletű politikai osztállyal terhelt közösség.

Gazdaságunk és társadalmunk alapvető szerkezeti gyengeségei röviden az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Míg a zömmel nemzetközi vállalatok által képviselt exportszektor jelentős beruházásokra támaszkodva látványos növekedést ér el, tevékenysége egyre inkább elszakad a magyar gazdaság többi részétől. További bővüléséhez jó minőségű hazai munkaerő már alig áll rendelkezésre, jövőbeni beszállítóként hazai kisvállalatok egyre kevésbé jönnek számításba.
2. Az alacsony hozzáadott értéket előállító ágazatokban lassú a növekedés, az élelmiszer-, textil-, ruházati és cipőipari vállalkozások tönkremennek, az építőipar és a mezőgazdaság stagnál. Ennek fő oka, hogy az alacsony szakképzettségű és termelékenységű hazai munkaerő túl drága, részben a minimálbérek felelőtlen növelése, részben az öncélú oktatási és szakképzési rendszer miatt. Emiatt a munkanélküliség egész Európában megfigyelhető gondja hazánkat az elkerülhetetlennél nagyobb mértékben sújtja.
3. A túlsúlyos, paternalista állam elnyomja és torzítja a magyar gazdaságot. Formálisan magas adókulcsokkal túl sok jövedelmet kíván elvonni mértéktelen étvágyának kielégítésére. Ennek negatív hatásait azután egyedi és áttekinthetetlen kedvezményekkel, politikai ihletésű programokkal és visszaosztással, a klientúra felé irányított állami megrendelésekkel igyekezik mérsékelni. A hazai kisvállalatok virágzó egyedei főként az államtól, nem pedig a piactól függenek.
4. A gazdaságtól elvont jövedelemből az állam egyre romló színvonalú és egyre kevésbé egyenlően hozzáférhető közjavakat állít elő. A közigazgatás túlfejlesztett, túltagolt, teljesítménye gyenge. Az oktatás és gyógyítás intézményei nem élvezik a verseny

minőségjavításra ösztönző hatását, az állampolgárok szegényebb részének csak a legrosszabb minőségű szolgáltatások jutnak.

5. Az állam a problémák megoldását csakis a ráfordítások, nem pedig a hatékonyság növelésében látja. Nem növelhető közterhek mellett viszont a költségvetési költségek növelése kizárólag hitelfelvétellel lehetséges. A hat éve tartó kíméletlen túlköltségek következtében a magyar állam ismét túlzottan eladósodott. A mai jólét jelentős része a jövőbeni nemzedékek terheit fokozó, immár rövid távon sem fenntartható adósságnövekedésből származik.

6. A folyamatos állami túlköltségek és az ennek nyomán vészesen felszaporodó államadósság nagymértékben fékezik a gazdaság növekedését. Az államadósság kamata nagyon magas, a magas kamat viszont csökkenti a vállalati hitelfelvételt, a beruházásokat, új munkahelyek teremtését. Az állam folyamatosan kiszorítja a hazai vállalatokat mind a hazai, mind pedig a külföldi megtakarítások felhasználásából.

7. Nemzetközi távlatokba helyezve a magyar gazdaságot, azt látjuk, hogy hazánk nem a jelszavak szintjén hön áhított osztrák, finn vagy ír fejlődési modellt követi, hanem az EU legkevésbé hatékony modelljeit, az olaszt, a görögöt és a portugált. Ennek nyomán a csőd elkerülhető ugyan, de a gyors növekedés és így a belátható idejű felzárkózás is. Hat év jövőfeléi gazdaságpolitikája után fordulatra van szükség.

Stabilizáció és államháztartási reform egyszerre

Magyarország az ezredforduló tájékán letért az egyensúlyörző, ezért fenntartható, exportvezérelt, beruházások által fűtött, magas színvonalú gazdasági növekedés útjáról. Ez történelmi hiba volt. Az 1996 és 2000 közötti időszakot jellemző gyors növekedés fényes bizonyítéka annak, hogy az 1995-ös stabilizáció nem volt hiábavaló: a magyar gazdaság igen rövid idő alatt viszszyanerte nemzetközi versenyképességét, ami hazánk XX. századi történetében páratlan exportbővülést eredményezett. Tartós jólétet pedig nyilvánvalóan nem hitelek, hanem csakis tartós hazai teljesítménynövekedésre lehet alapozni. Az újabb stabilizáció tehát azért szükséges, hogy a magyar gazdaság és társadalom kiszabaduljon az állam fogságából, növekedési energiáit ne kösse le az állam, a belföldi és külföldi erőforrásokat saját építésére legyen képes felhasználni.

Az újabb stabilizációt addig kell végrehajtani, amíg a belföldi és a külföldi hitelezők még hajlandók finanszírozni a magyar gazdaságot és az államháztartást. A forint ez évi szinte folyamatos értékvesztése arra figyelmeztet, hogy kezdünk elérkezni ehhez a korszakhatárhoz. A tűzzel játszik az a kormány, amely nem hajt végre egyértelmű gazdaságpolitikai fordulatot, és nem tesz igen rövid időn belül érdemi intézkedéseket mind az államháztartás hiányának, mind pedig terjedelmének komolyabb mértékű csökkentésére.

Igen fontos, hogy noha stabilizáció alatt elsősorban költségvetési kiigazítást kell érteni, az nem egyszerűen a költségvetési hiány némi lefaragását jelenti. A költségvetési túlköltségek tartósan nem csökken, ha azt fűnyíró-módszerrel hajtják végre. A költségvetési összkiadások tartós csökkenése, vagyis az állam gazdasági túlsúlyának mérséklése csakis az államháztartás szerkezetének érdemi átszabása mellett érhető el. Világos tehát, hogy hazánkban ma a sikeres stabilizáció egyszerre mind megkívánja az államháztartás reformját, a költségvetési

intézmények magatartásának gyökeres megváltoztatását. Nincs sikeres stabilizáció államháztartási reform nélkül. Ugyanakkor az államháztartási reform sem hoz eredményt, ha nem épül a rövid lejáratú költségvetési kiigazítás hozadékára. Hamis az az illúzió, hogy az ikerhiányt magától kinőheti a gazdaság, és elkerülhető a költségvetési kiadások visszafogása.

A stabilizáció és az államháztartási reform egyidejű végrehajtása csak akkor állítja vissza a magyar gazdaságot a mainál tartósan gyorsabb, újfent egyensúlyőrző növekedési pályájára, ha egy minden elemében összecsiszolt és a változások kritikus tömegét tartalmazó, átfogó program alapozza meg. Ez a program a stabilizáció kapcsán azonnal előirányozni kénytelen a bruttó hazai termék 8 százaléka felett várható államháztartási hiány felezését, ami fűnyíró alkalmazása helyett az államháztartás tartós egyensúlyát megalapozó szerkezeti reformokkal érendő el.

Nem szabad elfogadni azt a hamis állítást, hogy a stabilizáció ostora szükségképpen a legszegényebbeken csattan. Az 1995-ös program is azt bizonyította, hogy az igazán rászorultakat meg lehet és meg is kell védeni attól, hogy a teljes reménytelenségbe zuhanjanak. Ha a köztársaság úgy dönt, akkor a szegények, rászorultak helyzetén akár még javítani is lehet. Ehhez természetesen a magas jövedelműek és a középosztály nagyobb tehervállalására és kinyilvánított szolidaritására lesz szükség.

A magyar gazdaság jelenlegi helyzetében nincs szükség a reálbérek csökkentésére, miként az egy évtizeddel ezelőtt elkerülhetetlen volt. De az életszínvonal nem emelkedhet olyan gyorsan, mint az elmúlt években, hiszen helyre kell álljon az összhang a gazdaság teljesítménye és a fogyasztási célú kiadások között.

Végül, de nem utolsósorban, az államháztartási reform és a stabilizáció együttes programjának ki kell állnia a hitelesség kemény próbáját. Május elsejei jelszavak, populizmusba hajló kívánságlisták, szakmailag képtelen ötletek és felelőtlen ígéretek helyett végre értelmes és megvalósítható programra van szükség. Ennek három próbát kell kiállnia ahhoz, hogy hiteles lehessen: egyrészt szakmailag színvonalasnak, minőséginek kell lennie, másrészt társadalmilag igazságosnak, elfogadhatónak, harmadrészt olyanoknak kell azt kidolgozniuk és képviselniük, akiknek tudása, tapasztalata és teljesítménye biztosítékot nyújt a sikerre.

Vegyük szemügyre ez után a reformoknak azt a minimálisan szükséges kritikus tömegét, ami talán az első próbát kiállja. Fontos leszögezni, hogy a vázolandó változtatások tényleg minimálisan szükségesek, de biztosan nem elégségesek. A sikerhez ennél jóval többre lesz szükség.

Pótköltségvetés 2006. július elsejétől

A költségvetési kiigazítás, vagyis az államháztartási hiány érdemi csökkentése rövid távon nem valósítható meg anélkül, hogy ne egyidejűleg növelnénk a bevételeket és csökkentenénk a kiadásokat. Minden intézkedés egyszersmind megvizsgálandó abból a szempontból, hogy jól szolgálja-e magának a költségvetésnek a hosszú távon is fenntartható pályára állítását, ami a kívánatos szerkezet kérdése.

1. Az általános forgalmi adó (áfa) kulcsa 2006. július elsejétől legyen egységesen 20 százalék. Ez a lépés jelentősen növelné a költségvetés bevételeit, így már ebben az évben hozzájárulna a hiány csökkentéséhez. Egyúttal jól szolgálja az államháztartás reformját, aminek egyik kulcskérdése az adórendszer egyszerűsítése, a kedvezmények szűkítése. A 20 százalékos kulcs nem okoz versenyhátrányt szomszédainkhoz képest, hiszen az egyetlen kulcs Szlovákiában és Romániában 19, Szerbiában pedig 18 százalék. Az egységes kulcs legnagyobb előnye az, hogy megszűnik a lobbik nyomása különböző, nekik fontos termékek, szolgáltatások kedvezőbb kulcs alá sorolására. (A gyógyszerek esetében a betegek által fizetendő térítés ettől még nem feltétlenül növekszik, hiszen az áfa emelésének hatása a támogatás növelésével ellensúlyozható.)

2. Minden fogyasztói ártámogatás, így elsősorban a lakossági gázár támogatásának a megszüntetése. A bevételek növelése mellett ez a lépés kiválóan szolgálná a társadalmi szolidaritást is. Ma az alacsony gázár előnyeit a magas jövedelműek élvezik, akiknek nagy lakásuk, netán úszómedencéjük van, a hajléktalanok ilyen támogatást nem kapnak. A gázár támogatásának megszüntetése által növekvő bevételek egy kis részéből energiacsekk formájában támogathatóak az igazán rászorulóak.

3. A lakáshitelek kamattámogatásának megszüntetése azért fontos, mert az ma elsősorban a folyósító pénzintézeteket, másodsorban a jómódúakat támogatja. A pályakezdő fiatalok lakásvásárlását lehet nagyobb egyszeri összeggel támogatni, a rászorultaknak pedig a lakbértámogatás a megfelelő forma. A javasolt intézkedés a társadalmi szempontból feleslegesnek mondható támogatások visszavonását jelenti, így egyszerre stabilizációs és államháztartási reformlépés.

4. A munkavállalók által fizetendő egészségbiztosítási járulék kulcsát a mai 4 százalékról érdemes felemelni 8 százalékra. Ez durvának tűnik, de nem az. Ha a mai 62 500 forintos minimálbért tekintjük, annak 8 százaléka éppen ötezer forint. Minden munkavállaló továbbra is jóval kevesebbet fizetne saját egészségének biztosításáért, mint amennyibe a budapesti buszbérlet kerül!

5. A havi ötezer forintos egészségbiztosítási alapdíjat a továbbiakban minden állampolgárnak meg kell fizetnie. Az év végéig ki kell cserélni az összes TAJ-kártyát elektronikus morzsával (chippel) ellátott modern lapra, amelyről az orvosi rendelőben azonnal leolvasható, hogy az illető fizetett-e díjat. Akinek akár csak egy hónap elmaradása is van, annak helyben kell majd fizetnie a (nem életmentő) orvosi ellátásért. Csak így lehet megszüntetni a rendkívül elterjedt potyautas-problémát!

6. A jelenleg külön folyósított 13. havi nyugdíjat a nyugdíjasok által is fizetendő minimális, szintén ötezer forintos egészségbiztosítási járulék fedezeteként be kell építeni a nyugdíjakba úgy, hogy a legalacsonyabb nyugdíjak havi nettó értéke ne csökkenjen. Mivel a felosztó-kirovó állami nyugdíjassza így is súlyosan és gyorsan növekvően deficitese, a 14. havi nyugdíjra vonatkozó felelőtlen ígéreteket vissza kell vonni.

7. Az új tanév kezdetétől, vagyis 2006 szeptemberétől ismét indokolt bevezetni a felsőoktatási tandíjat, mégpedig olyan mértékűt, amennyit ma az önköltséges képzésben részt vevő hallgatók kénytelenek fizetni. A kiváló teljesítményt nyújtó szegény diákok tandíjmentességet kapnak. Ezzel egy időben meg kell szüntetni a fejkvóta szerinti állami finanszírozást, a hallgatói normatívát. Az így megtakarított költségvetési forrásokat szigorúan a munkaerőpiac

igényeihez szabott méretű és szerkezetű felsőoktatási intézmények fejlesztésére, korszerűsítésére kell fordítani.

8. Felül kell vizsgálni az összes olyan, valójában állami szereplők között létrejött ál-PPP programot, ami a költségvetési hiány nyilvános növelésének elkerülésére született. Magánszférával közös programok pedig kizárólag hatékonysági alapon indíthatók. Ha végre elkészül egy korszerű, nyugat-európai színvonalú törvény, amely érdemben megosztja a beruházások kivitelezésének és az új létesítmények későbbi üzemeltetésének kockázatát az állam és a magánvállalkozók között, akkor kezdhetők új programok, ha átesnek egy gazdaságossági számításokkal alátámasztott szigorú vizsgálat rostáján.

Államháztartási reform 2007-2009

A 2006-os esztendő második harmadában (májustól augusztus végéig) ki kell dolgozni az államháztartás reformjával kapcsolatos összes fontos törvényt. Az év harmadik harmadában (szeptembertől szilveszterig) pedig az Országgyűlésnek meg kell tárgyalnia és el kell fogadnia ezeket. Így biztosítható, hogy a 2007-es költségvetés már tükrözze mindazokat az alapvető szerkezeti változásokat, amelyek az elkövetkező négy évben eredményesen lezárhatóvá teszik az államháztartás valódi reformját. Ha ez sikerül, akkor hazánk gazdasága visszakerülhet a tartósan gyors, egyensúlyörző, a történelmileg belátható időn belüli felzárkózást lehetővé tevő növekedési pályára.

Hat területen van szükség a változások kritikus tömegére: a gyógyítás, az oktatás, a közigazgatás, mindezt keresztbemetszve az önkormányzati rendszer és mindezt alátámasztandó a közteherviselés (adórendszer) és a szociális támogatások reformjára.

1. A gyógyítás reformja keretében meg kell kezdeni a versengő magán egészségbiztosító pénztárak felállítását. Mivel az üzleti szféra erre régóta készül, nem lehetetlen, hogy az első magán egészségbiztosító pénztárak már 2007. január elsejével megalakulhatnak. Minden állampolgárnak egy teljes év állna rendelkezésére ahhoz, hogy eldöntse, melyik pénztárhoz kíván csatlakozni, mert az új rendszer érdemben csak 2008. január elsejétől indulna. A 2007-es átmeneti év elegendő időt hagyna a kórházak, rendelőintézetek számára, hogy megfelelő mennyiségű beteg ellátása érdekében szerződést kössenek mind a továbbra is létező, de a szolgáltatásokat már csak részben finanszírozó állami egészségbiztosítási alappal, mind pedig az új magán egészségbiztosítási pénztárakkal.

1.1. A magán egészségbiztosítók hamarosan megmondják, hajlandók lesznek-e havi ötezer forintért biztosítást kötni, és ha igen, akkor pontosan milyen szolgáltatásokra. (2007-ben marad a 18 százalékos egészségbiztosítási járulék - munkavállalók 8 százalék, munkaadók 10 százalék.) Az év folyamán aztán igen kemény alkura lesz szükség annak érdekében, hogy a magán egészségbiztosítók elfogadjanak egy nem túl magas abszolút küszöböt, amivel azután bárkit kötelesek biztosítani. A magán egészségbiztosító pénztárak megjelenése tehát nem jelenti azt, hogy bárki kimaradna a biztosításból, sem pedig azt, hogy különválna a tehetősek és a szegények egészségügyi ellátása.

1.2. A gyógyító intézmények a lehető legnagyobb fokú gazdálkodási önállóságra tesznek szert a legszigorúbb szakmai ellenőrzés mellett. A kibontakozó verseny feltételei mellett érdektelenné válik a kórházak, rendelők tulajdonosi háttere. A biztosítók azoknak a

magánorvosoknak, magánkórházaknak a számláit is kifizetnék, amelyeket ma teljes mértékben a betegek fizetnek, természetesen a szolgáltatási színvonal és a díjak alapos ellenőrzése mellett. A bármilyen tulajdonos által kinevezett felelős vezető teljes szabadságot kap a gyógyító és ápoló személyzet létszámának, összetételének, díjazásának meghatározásában. Az orvosok közalkalmazotti jogállása feleslegessé válik és megszűnik. Lassan talán a hálapénz is kimegy a divatból, mert okafogyottá válik.

2. A közoktatás minőségének látványos javítása együtt jár a kiüresedett intézményrendszer karcsúsításával. Legkevesebb száz alsó tagozatos kisdiák összegyűjtése nélkül nem lehet színvonalas iskola. Az aprófalvak iskolái helyett, amelyek újratermelik a lemaradást, a kulturálisan hátrányos helyzetet, a gyermekeket a kistérségi központ korszerű, jól felszerelt, jól megfizetett szaktanárokkal rendelkező iskolájába kell beíratni és minden nap kisbusszal odaszállítani. Minden iskolában lesz tornaterem, könyvtár, internet. Délután, estefelé a hátrányos helyzetű, munka nélküli szülők is használhatják azokat, szakképzett oktató segítő kezével. A települési önkormányzatok tanfolyamokat hirdetnek keresett szakmákra. Visszaáll a szakmunkásképzés rangja, becsülete.

3. A felsőoktatás minőségének látványos javítása megköveteli, hogy a központi kormány az állami egyetemek, főiskolák kibocsátását szigorúan összehangolja a jövőben várható munkaerő-piaci kereslettel. Ennek során bizony karok, szakok, intézmények sora szűnhet meg. Az új felsőoktatási törvény azonnali módosításra szorul. A szenátus csakis a tanszabadság letéteményese lesz. Az iskola méretének és szerkezetének meghatározása, valamint a gazdálkodás a fenntartók tanácsának hatáskörébe fog tartozni. A tandíj révén a diákok minőséget fognak követelni, a diplomákat és a tananyagot független minősítő cégek rangsorolják. Megfelelő visszacsatolás mellett a fiatalok könnyebben és sikeresebben döntenek, mit is érdemes tanulni. Többen választják majd a felsőfokú szakképzést, csak a legjobbak a mesterfokú és doktori szintű egyetemi képzést. Hosszszabb távon enyhülhet a diplomás munkanélküliség.

4. Noha a munkanélküliség elleni küzdelem eredményei mindenekelőtt az oktatási rendszer vázolt reformja nyomán jelentkezhetnek, feltétlenül szükség van a munkaerőpiac további korszerűsítésére. Ennek része, hogy meg kell szüntetni a diplomás minimálbér intézményét, mert ez egyrészt azt a hamis elképzelést erősíti, hogy a diplomásnak eleve joga van felsőfokú végzettséget igénylő állásra, másrészt pedig azt, hogy nem az elvégzett munkát, hanem a diplomát kell megfizetni. Ezen túlmenően az általános minimálbért nem szabad felemelni, hiszen már így is túl magas. (A magas minimálbér ténylegesen foglalkoztatási tilalmat állít mindazok elé, akik nem képesek a minimálbér összegénél nagyobb hozzáadott-értéket előállítani. Így ők vagy feketemunkára, vagy szociális segélyre kényszerülnek, ami emberi méltóságukat sérti.)

5. Ha azt kívánjuk, hogy minden felnőtt ember, dolgozó és nyugdíjas egyaránt fizessen egészségbiztosítási járulékot, akkor meg kell szüntetni az állami adócsalást is. Szigorúan meg kell tiltani, hogy a közigazgatás bármely szintjén, bármely állami intézményben munkavállalók helyett számla ellenében fizetett szerződéses álvállalkozók tömegei dolgozzanak. Másrészt egységesé kell tenni a vállalkozások adózását, ami ténylegesen szigorítást jelent. Ha megszűnik az egyszerűsített vállalkozási adó (EVA) és az újonnan bevezetett egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás (EKHO), akkor rengeteg ál- és kényszervállalkozás magától megszűnik. (Ha a mindenféle jövedelemből egyaránt fizetendő egészségbiztosítási járulék mellé bevezetnénk egy szektorsemleges jövedelemadó-rendszert,

ami azonosan terheli a tőke- és munkajövedelmeket, akkor már nemcsak az állam, hanem a gazdaság egyetlen szereplője számára sem lesz vonzó álvállalkozások létrehozása.)

6. Az adórendszer korszerűsítése keretében négy fontos reform vár bevezetésre. Egyrészt a személyi jövedelemadó (szja) rendszerében mindenféle kedvezményt meg kell szüntetni, hiszen egyiket sem indokolja sem a gazdasági hatékonyság, sem a társadalmi szolidaritás. Másrészt lehet egykulcsos az szja, de csak akkor, ha van egy komoly mértékű ingatlanadó, méghozzá mindenféle ingatlanra, már az első forintértéktől. Ez ugyanis a két adónemet együttes hatásában újra progresszívvá teszi, ami sokkal jobban megfelel a társadalmi szolidaritás követelményeinek. Harmadrészt az szja és az ingatlanadó 100 százalékban a települési önkormányzatok bevétele kell legyen. Negyedrészt ebben az esetben mód lesz a sokat kárhozott iparüzési adó azonnali megszüntetésére.

7. Javítani kell a közterheket beszedő szervezetek esélyeit a közterhek tényleges beszedésére. A mai igazságszolgáltatási rendszerben a vagyon származása és az eltitkolt jövedelem bizonyításának terhe anynyira egyoldalúan az állami beszedő szerveket terheli, hogy a közterhek behajtására még akkor sincs feltétlenül módjuk, ha az eset abszolút nyilvánvaló. Az építőiparban és a szolgáltatási szférában a közismert közteher-megkerülési technikák ellen hatásos eszközöket kell az adó- és vámhatóság kezébe adni.

8. A szociális támogatások területén vissza kell térni a rászorultsági elv következetes alkalmazására. Meg kell szüntetni azt az abszurd helyzetet, hogy a jóléti támogatásokból a leggazdagabbak is részesülnek, szűkítve ezzel a legszegényebbeknek célzottan adható támogatások mértékét.

9. Az állami költségvetés kiadási oldalán is van rengeteg teendő. Meg kell szüntetni lehetőleg az összes közhasznú társaságot, közalapítványt, köztestületet, az összes, ebből fakadó fizetett kuratóriumi tagságot stb. A kultúra finanszírozására szolgáló támogatásokat a kultúra munkásainak önszerveződő, nem államilag létrehozott és nem az állam által pénzelt civil testületei osszák szét. Ugyanígy történjék az egyházak támogatása is amellelt, hogy az egyházak tegyenek jóval nagyobb erőfeszítéseket arra, hogy alapvetően híveik önkéntes adományaiból tartsák fenn magukat. Nemkülönben fontos, hogy a civil szféra egésze végre saját lábára álljon. Amíg pénzosztás révén nem állami intézmények százai vannak az állami költségvetés járszalagjára fűzve, addig biztosan nem lesz egészséges civil társadalom és erős demokrácia Magyarországon.

10. Meg kell próbálni politikai közmegegyezést teremteni a települési önkormányzatokról szóló törvény gyökeres módosítására. A legfontosabb feladat az, hogy a mai, közel 3200 önkormányzat helyett létrejöhessen legfeljebb 260 nagyobb, szép magyar szóval: járási szintű alapegység. Ez lenne a továbbiakban a magyarországi önkormányzati rendszer legalsó szintje, amely - érdemes még egyszer hangsúlyozni - rendelkezne a területén állandó lakhellyel rendelkező összes természetes személy teljes szja-befizetésével, továbbá a természetes személyek és a telephellyel rendelkező vállalkozások által fizetendő teljes ingatlanadó-bevétellel. A járási önkormányzat már képes lesz fenntartani nem túlméretezett, így jó minőségű alapiskolát, illetve kellő számú, legalább járóbeteg-ellátásra szakosodott gyógyító intézményt.

11. Sürgősen módosítandók a pártokról szóló törvények, jogszabályok. A demokrácia elfogadottsága (legitimációja) múlik azon, hogy a pártok kilépjenek a visszatérő gyanú sűrű homályából, és minden költségvetési fillérrel, illetve magánadomány forinttal a legszélesebb

nyilvánosság előtt elszámoljanak, mind azok eredetét, mind pedig felhasználásukat illetően. Ez két dolgot jelent. Egyrészt a pártok tényleges működéséhez - tetszik, nem tetszik - növekvő költségvetési támogatásra van szükség, aminek felhasználását azonban az Állami Számvevőszék szigorúan ellenőrizné. Másrészt a pártok gazdálkodásában is feltétlenül indokolt érvényesíteni az államháztartásban már régóta használatos ún. bruttó elszámolás elvét. Minden bevételt és kiadást nyilvánossá és ellenőrizhetővé kell tenni!

12. Az elmúlt 15 évben a magyar gazdaság szerkezete gyökeresen megváltozott, a tömeges privatizáció kora lezárult. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a magánosításnak vége, illetve, hogy a tartósan állami tulajdonban maradó vagyonnal való gazdálkodásban nincs érdemi teendő. Folytatni kell a privatizációt a maradék közüzemi vállalatok, elsősorban a MÁV, Malév, BKV, Volánok, Magyar Posta és az MVM Rt. esetében. Ez mindenképpen szükséges feltétele annak, hogy végre igazán komoly hatékonyságjavulást érjünk el, és megszabaduljunk attól a folyamatosan halmozódó, ma zömmel bújtatott többlet költségvetési hiánytól és adósságtól, ami ezeket a cégeket gazdasági értelemben visszatérően értéktelenné teszi, az államháztartást pedig feleslegesen megterheli. Ugyanilyen fontos, hogy a közüzemek maradványának magánkézbe adásával lényegében megszűnik az adófizetők pénzének pocsékolásával fedezett politikai kegyosztás, a klientúra építésének egyik utolsó csatornája, ami végérvényesen megalapozhatja hazánk fejlett versenygazdasággá és érett, szolidáris demokráciává emelkedését.